

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**ПРИТВОР И ДРУГИ ВИДОВИ ОГРАНИЧЕЊА
ЛИЧНЕ СЛОБОДЕ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ**
(мастер рад)

Ментор:
проф. др Саша Кнежевић

Студент:
Владан Димитријевић М015/21-О

Ниш, 2023.

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	4
2. ОКРИВЉЕНИ И ЊЕГОВ ПРОЦЕСНИ ПОЛОЖАЈ	5
3. ЗАБРАНА ТОРТУРЕ И ДРУГИХ НЕХУМАНИХ УТИЦАЈА НА ЛИЧНОСТ ОКРИВЉЕНОГ	8
4. ОВЛАШЋЕЊА ПОЛИЦИЈЕ У ПРЕДИСТРАЖНОМ ПОСТУПКУ	9
4.1. Прикупљање обавештења од грађана.....	10
4.2. Саслушање осумњиченог.....	11
4.3. Задржавање на месту извршења кривичног дела	11
4.4. Полицијско хапшење.....	12
4.5. Хапшење при извршењу кривичног дела.....	12
4.6. Саслушање ухапшеног.....	12
4.7. Задржавање осумњиченог	12
5. МЕРЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПРИСУСТВА ОКРИВЉЕНОГ И ЗА НЕСМЕТАНО ВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА.....	13
5.1. Позив.....	15
5.2. Довођење	15
5.3. Забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и посеђивања одређених места.....	16
5.4. Забрана напуштања боравишта	17
5.5. Јемство.....	18
5.6. Забрана напуштања стана (кућни притвор)	21
6. ПРИТВОР	22
6.1. Уопштено о притвору	22
6.2. Правна природа притвора	24
6.3. Основи за одређивање притвора	25
6.3.1. Опасност од бекства	26
6.3.2. Опасност од доказне опструкције (колузиона опасност).....	27
6.3.3. Притвор одређен из превентивних разлога	28
6.3.4. Притвор одређен због тежине кривичног дела и због узнемиравања јавности	29
6.4. Поступак одлучивања о притвору.....	30
6.5. Трајање и контрола притвора	31
6.6. Укидање притвора.....	33
7. НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ПРИТВАРАЊА	34
8. ПОСТУПАЊЕ СА ПРИТВОРЕНИЦИМА	36

9. МЕЂУНАРОДНО ПРАВНА РЕГУЛАТИВА	38
10. МАЛОЛЕТНИЧКИ ПРИТВОР	40
11. ЗАКЉУЧАК	43
12. ЛИТЕРАТУРА	45
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	49
SUMMARY AND KEY WORDS	51
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	53

1. УВОД

Основна карактеристика савременог кривичног поступка у Републици Србији јесте то да је оптужно-расправни, што значи да се може несметано одвијати и завршити само уз учешће окривљеног. Његово присуство је неопходно јер му се на тај начин омогућује да активно учествује у поступку и тако заштити своје интересе. Окривљеном се пружа могућност да ваљано припреми одбрану, да се изјасни о наводима из оптужбе и да на тај начин допринесе доношењу законите и правилне судске одлуке. Међутим, често се дешава да окривљени избегава да се одазове позиву органа поступка или на друге начине омета поступак вршећи притисак на сведоке, саучеснике или покушавајући да утиче на материјалне доказе. Управо у циљу спречавања горе наведеног законодавац је предвидео мере за обезбеђење присуства окривљеног. Мере за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку можемо дефинисати као радње процесне принуде којима се, у процесне сврхе, превасходно ограничава лична слобода окривљеног.¹ Стога, суд је дужан да у сваком конкретном случају, пре него што донесе неку од одлука којом се окривљеном ограничава лична слобода, утврди да ли су испуњени законски разлози за то. Када и уколико се неки од државних органа ипак одлучи да примени радње којима се ограничава људска слобода, то ограничење мора да испуни следеће услове: легитимност, законитост, неопходност, подобност и сразмерност.

Кривичнопроцесно право предвиђа могућност да грађанин може, деловањем полицијских органа, бити лишен слободе у предистражном поступку, док судски органи могу ограничити његову слободу кретања, односно одредити му притвор или неку другу блажу меру којом би се осигурало његово присуство у току поступка. Ово су мере које су у директном сукобу са остваривањем права и слобода човека, те су стога ови случајеви међународноправно регулисани. У том смислу, Универзална декларација о правима човека предвиђа да „нико не може бити произвољно ухапшен, притворен или протеран“. У Међународном пакту о грађанским и политичким правима чак изричито стоји да „стављање у притвор лица која очекују да им се суди не сме бити опште правило”

¹ В. Ђурђић, Кривично процесно право - општи део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2014, стр. 384;

2. ОКРИВЉЕНИ И ЊЕГОВ ПРОЦЕСНИ ПОЛОЖАЈ

Вршећи кривично дело, његов извршилац чини повреду или угрожавање основних друштвених вредности. Те вредности, односно добра заштићени су нормама кривичног законодавства, те напад на њих захтева интервенцију државе која усмерава кривичноправни захтев према оном истом лицу које је претходно поменуто добра повредило.

Кривични поступак се покреће ради пружања кривичноправне заштите основних друштвених вредности, међутим то има за последицу ограничење основних људских права окривљеног. Управо због тога, кривични поступак мора да почива на одређеним начелима, пре свега на законитости и правичности. Одлука којом се задире у основна људска права може бити донета само након пружања могућности окривљеном да се ваљано брани и да изнесе свој став о кривичној ствари. Међународни пакт о грађанским и политичким правима предвиђа обавезу информисања ухапшеног лица о разлозима лишавања слободе, затим предвиђа обавезу привођења ухапшеног лица органима гоњења у што краћем року. Саставни део овог међународног акта је и право лица лишеног слободе да изјави жалбу на одлуку о лишењу слободе, али и на правичну накнаду штете због неоснованог хапшења или притварања. Окривљеном треба пружити могућност да се у такозваном „процесном двобоју“ сукоби са овлашћеним тужиоцем, да афирмише свој став, а да притом не буде у неповољнијем положају у односу на себи супротстављену странку.² Сва ова права окривљеног обухваћена су правом на правично суђење које је садржано у бројним међународноправним документима из области заштите основних људских права, а које представља „стојерни принцип“³ кривичног поступка.

Што се тиче самог појма окривљеног и његовог дефинисања, у кривичнопроцесној литератури су се искристалисала неколико схватања која се међусобно не разликују суштински. Па тако имамо схватање према коме је „окривљени процесни субјект према коме је управљен процесни захтев“⁴. Према другој дефиницији „окривљени је лице против кога је покренут и води се кривични поступак због основане сумње да је извршило

² С. Кнежевић, Заштита људских права окривљеног у кривичном поступку, Ниш- Центар за публикације Правног факултета 2007, стр. 8;

³ Д. Крапац, Казнено процесно право, Прва књига-Институције, Загреб, 2003, стр. 101;

⁴ Т. Васиљевић, Систем кривичног процесног права СФРЈ, Београд, 1964, стр. 115;

кривично дело које му се у конкретном случају оптужбом ставља на терет"⁵. Окривљени се описује и као „физичко лице против којег овлашћени тужилац подиже и врши кривичну тужбу, а суд води кривични поступак да би утврдио да ли је оно извршило кривично дело, да ли је за то кривично одговорно и да ли постоје услови да му буде изречена одговарајућа кривична санкција“⁶. Наглашава се да је окривљени и „душевно здраво лице према коме се води поступак, јер постоји основана сумња да је учинило кривично дело, али се не сматра учиниоцем и поседује како право одбране, тако и друга законом одређена права и дужности“⁷. Члан 2. став 1. тачка 2 Законика о кривичном поступку дефинише окривљеног као „лице против кога је подигнута оптужница која још није потврђена, или против кога је поднет оптужни предлог, приватна тужба или предлог за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења, а главни претрес или рочиште за изрицање кривичне санкције још није одређено, односно израз који служи као општи назив за осумњиченог, окривљеног, оптуженог и осуђеног“⁸.

Први услов за постојање окривљеног је, као што смо навели, постојање основане сумње да је неко лице извршило кривично дело, док је други услов процесна способност. Процесна способност окривљеног значи да он може самостално да остварује своја права и врши своје дужности. Законом је одређено да је услов за постојање процесне способности на страни окривљеног одређени узраст, односно навршених 14 година живота. У том смислу разликују се малолетни учиниоци кривичних дела и то млађи малолетници од 14 до 16 година и старији малолетници од 16 до 18 година, као и млађа пунолетна лица и пунолетна лица. Такође, постојање процесне способности претпоставља очувано душевно здравље окривљеног. Окривљени може бити само лице које је у животу.

Што се тиче тренутка у коме неко лице стиче статус окривљеног, већина сматра да се тај тренутак поклапа са тренутком покретања кривичног поступка. Окривљени се дефинише и као „сарадник државних органа у утврђивању истине, који пружајући помоћ државним органима, истовремено врши и функцију одбране“⁹.

⁵ Ч. Стевановић, Кривично процесно право СФРЈ, Београд, 1982, стр. 207;

⁶ М. Грубач, Кривично процесно право-Увод у општи део, 3. Издање, Сл. Гласник, Београд, 2004;

⁷ Д. Димитријевић, М. Стефановић Златић, Ђ. Лазин, Кривично процесно право, Београд, 1990;

⁸ Видети: члан 2, став 1, тачка 2 Законика о кривичном поступку;

⁹ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 8;

Положај окривљеног у кривичном поступку није био увек исти. Тако, положај окривљеног можемо упоредити у оптужном и у инквизиционом систему кривичног права. Оптужни, односно акузаторски систем кривичног поступка почива на начелу контрадикторности и замишљен је као процесни двобој кривичнопроцесних странака. Терет доказивања био је на тужиоцу, те уколико не би успевао да захтев за кажњавање окривљеног поткрепи потребним доказима, окривљени би био ослобођен од оптужбе. Из овога произлази да је положај окривљеног у оптужном систему био врло повољан јер је његова једина дужност била да се укључи у кривични поступак. Улога суда је била неутрална и прилично ограничена с обзиром на то да суд по службеној дужности није могао да предлаже и изводи доказе, већ је био везан доказима које би странке предложиле. Суд је био у обавези да донесе одлуку и да се побрине да се поштују процесна правила приликом доказивања. Инквизициони односно истражни систем кривичног поступка јавља се као антипод оптужном систему. Наиме, у истражном поступку постојали су само истрага и суђење. Истрага је била главни део кривичног поступка када би истражитељ утврђивао кривичну одговорност окривљеног. Тада се први пут јавља испитивање окривљеног као доказна радња. Најважнијим доказом сматрало се признање окривљеног, те се често прибегавало изнуђивању признања окривљеног, јер се често без његовог признања није могла донети одлука. Главни носилац оптужне функције био је инквизант који није био заинтересован за прикупљање доказе, већ је унапред био уверен у кривицу окривљеног.

Разликује се и положај окривљеног у савременом континенталном систему права и у англосаксонском систему права. Тако, савремени кривични поступак у континенталном праву чине две фазе: претходни кривични поступак и главни кривични поступак. Претходни кривични поступак чине фаза истраге и фаза оптужења. Фазу истраге карактеришу одсуство тајности истраге, насупрот ранијем поступању, начело официјелности кривичног гоњења добија свој пуни сјај, разграничење функције оптужбе од функције суђења, право окривљеног на несметано изношење одбране уз присуство браниоца. Централни део кривичног поступка постаје главни претрес, а не истрага. Главни претрес почива на начелима јавности, контрадикторности, равноправности тужиоца и окривљеног. Суд сада, за разлику од ранијих решења, може самостално да предлаже и изводи доказе и није везан само оним што су кривичнопроцесне странке предложиле.

Англосаксонски кривични поступак је измењени акузаторски систем кривичног поступка. У овом систему личне слободе и права окривљеног имају далеко већу важност од ефикасности самог поступка. Ток англосаксонског кривичног поступка зависи најпре од чињенице да ли окривљени признаје или не признаје извршење кривичног дела. Уколико призна, до главног рочишта и не долази. Овај систем кривичног поступка познаје и могућност постизања договора државног тужиоца и окривљеног, који судија може да потврди или не потврди у зависности од процене да ли је тај договор у складу са јавним интересима или није. Поступак се одвија усмено, а што је на уштрб права окривљеног јер он нема никакве гаранције да ће тужилац или судија испоштовати претходно закључен договор са окривљеним. Полиција има велику улогу у расветљавању кривичног догађаја и прикупљања чињеница важних за сам поступак.

3. ЗАБРАНА ТОРТУРЕ И ДРУГИХ НЕХУМАНИХ УТИЦАЈА НА ЛИЧНОСТ ОКРИВЉЕНОГ

Основни циљ међународноправних докумената, као и важећих законодавстава који се тичу људских права јесте да се права ограничења права окривљеног сведу на најмању могућу меру. Сваки вид прекомерног ограничавања људских права и слобода окривљеног у кривичном поступку треба означити незаконим.

Стога, Организација уједињених нација као предуслов за чланство у Организацији подразумева да државе чланице морају елиминисати сваки вид тортуре и нечовечног поступања према окривљеном. У оквиру Организације донета је Декларација о заштити свих лица од тортуре и других облика суровог, нехуманог или понижавајућег поступка или казни, која је усвојена од стране Генералне скупштине 1975. године. Овај акт тортuru дефинише као „сваки акт којим се намерно изазивају јак бол или патња, физичка или психичка, било да то чини званично лице, било да се то ради на његов наговор, како би се од лица подвргнутог таквим поступцима или казнама или од трећег лица добило обавештење или признање, како би се оно или остала лица застрашили.“¹⁰

¹⁰ Цитирано према: В. Димитријевић, Б. Милинковић, Л. Стојановић, Тортуре и њено сузбијање, Југословенска ревија за међународно право бр. 1-3, 1983, стр. 1;

Европски суд за људска права свом ставу под мучењем подразумева „свако намерно наношење велике физичке или психичке патње, од сваке службене или овлашћене особе и то особи, појединцу кога држи у власти, односно особи која је лишена слободе, на краћи или дужи рок и која је подвргнута физичком или психичком насиљу.“¹¹

Постоје бројне дефиниције тортуре, међу њима се издвојила и она која под тортуром подразумева „промишљен и подмукао поступак усмерен на изазивање физичке и моралне патње ради прикупљања изјава и података који ће бити коришћени за унапред одређене циљеве“¹²

Тортура се означава и као „начин истраге код кога се искази изнуђују применом болова и патњи, мада тортура може да значи све облике мучења и сурове начине погубљења“¹³

Савремена судска пракса подразумева да се судска одлука не може заснивати на доказима до којих се дошло применом физичке или психичке силе, претњи или других недозвољених поступака, предузетих са циљем добијања исказа окривљеног. Било, како било, савремени кривични поступак није у потпуности искоренио тортуру према окривљеном у кривично поступку. Наиме, сама атмосфера у кривичном поступку онемогућава потпуну забрану нехуманих поступања према окривљеном. И поред најбоље воље, законодавац није успео да онемогући недопуштене утицаје на окривљеног.

4. ОВЛАШЋЕЊА ПОЛИЦИЈЕ У ПРЕДИСТРАЖНОМ ПОСТУПКУ

С обзиром на то да је тема овог мастер рада притвор, али и други видови ограничења личне слободе окривљеног у кривичном поступку, требало би осврнути се

¹¹ С. Кнежевић, *op. cit.* 104;

¹² R. Kander, цитирано према: В. Димитријевић, Б. Милинковић, Л. Стојановић, *op. cit.* стр. 1;

¹³ М. Аћимовић, *Психологија злочина и суђења-Судска психологија*, Београд, 1987, стр. 268;

најпре и на овлашћења полиције у предистражном поступку којима се на неки начин ограничава лична слобода.

У том смислу члан 286 Законика о кривичном поступку предвиђа да је полиција дужна да, ако постоје основи сумње да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности, предузме потребне мере да се пронађе учинилац кривичног дела, да се учинилац или саучесник не сакрије или не побегне, да се открију и обезбеде трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ, као и да прикупи сва обавештења која би могла бити од користи за успешно вођење кривичног поступка.¹⁴

Под активностима службеника полиције подразумевају се радње које немају неку посебну форму, а које су усмерене на прикупљање информација од грађана, контролисање лица и ствари, утврђивање истоветности лица, ограничење личне слободе итд. О свакој предузетој радњи полиција је дужна да сачини записник или службену белешку, као и да обавести надлежног јавног тужиоца. Докази које је полиција прибавила предузимањем доказних радњи могу бити коришћени у даљем току кривичног поступка, ако су доказне радње спроведене у складу са овим закоником.¹⁵

У овлашћења полиције у предистражном поступку спадају:

1. Прикупљање обавештења од грађана
2. Саслушање осумњиченог
3. Полицијско хапшење
4. Хапшење при извршењу кривичног дела
5. Саслушање ухапшеног
6. Задржавање осумњиченог

4.1. Прикупљање обавештења од грађана

Ово представља овлашћење полицијских службеника да, у циљу прикупљања информација, позивају грађане како би их саслушали у својству осумњиченог, сведока или

¹⁴ Видети: члан 286. став 1. ЗКП;

¹⁵ Видети: члан 287. став 2. ЗКП;

вештака. Грађанима се упућује позив који садржи разлог због кога се позивају, као и ознака у ком својству ће бити саслушани. Прикупљање обавештења од грађана нема доказни значај.¹⁶ Доказ на коме се може заснивати судска одлука представља Службена белешка о обавештењу примљеном од грађана који се налази у притвору, сачињена у присуству овлашћених службених лица.¹⁷ Грађанин се не може принудно довести, већ се само може поновити позив. Законодавац је предвидео и могућност принудног довођења једино уколико се грађанин није одазвао позиву, а у самом позиву је назначено да ће у случају неодазивања бити принудно доведен. Осим у случају када грађанин од кога се прикупљају обавештења пристане да његов разговор са полицијским службеницима траје дуже, прикупљање обавештења може трајати највише четири сата.

4.2. Саслушање осумњиченог

Законодавац је у члану 289 Законика о кривичном поступку предвидео могућност да полиција прикупља обавештења и од лица за које постоје основи сумње да је извршило кривично дело, те му се у позиву назначава да ће бити саслушан у својству осумњиченог, као и да има право да ангажује браниоца. Уколико осумњичени да исказ у присуству свог браниоца, записник о његовом саслушању се може користити као доказно средство. Из списка предмета мора бити издвојен и не може се користити као доказ у кривичном поступку записник о саслушању осумњиченог у полицији, које је обављено више од осам сати након његовог лиишења слободe.¹⁸

4.3. Задржавање на месту извршења кривичног дела

Полиција такође има овлашћења да лица која су затечена на месту извршења кривичног дела, најчешће евентуалне будуће сведоке, упути јавном тужиоцу или их задржи до његовог доласка, уколико сматра да та лица имају неке важне информације за каснији поступак, а уколико постоји опасност да би њихово касније испитивање било

¹⁶ Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013, стр. 215;

¹⁷ Видети: Пресуду Врховног суда Србије, Кж.374/08 од 27.05.2009. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

¹⁸ Видети: Решење Апелационог суда у Београду Кж2. 4652/10 од 23.12.2010. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

немогуће обавити или би било праћено знатним одуговлачењем или другим потешкоћама. Задржавање лица на месту извршења кривичног дела може трајати најдуже шест часова.¹⁹

4.4. Полицијско хапшење

Уколико полиција сматра да постоји неки од основа за одређивање притвора, она може ухапсити лице, с тим да га мора одвести надлежном јавном тужиоцу без одлагања. Само због неотклоњивих сметњи спровођење ухапшеног лица може трајати дуже од осам часова.²⁰

4.5. Хапшење при извршењу кривичног дела

Законодавац предвиђа могућност да свако лице, чак и обични грађани, а не само припадници полиције или других овлашћених органа може да ухапси лице које је затечено приликом извршења кривичног дела за које се гони по службеној дужности, с тим да се ухапшени мора најхитније предати полицији или надлежном јавном тужиоцу.

4.6. Саслушање ухапшеног

Јавни тужилац дужан је да ухапшеног који му је доведен поучи о правима из члана 69. став 1. овог законика и да му омогући да у његовом присуству, уз коришћење телефона или другог електронског преносиоца порука обавести браниоца непосредно или посредством чланова породице или трећег лица чија истоветност јавном тужиоцу мора бити откривена, а ако је потребно и помогне му да нађе браниоца.²¹ Уколико то захтева сам ухапшени, његов бранилац или чанови породице, од стране јавног тужиоца може бити одређен лекарски преглед ухапшеног лица.

4.7. Задржавање осумњиченог

Јавни тужилац има овлашћење да у циљу саслушавања ухапшеног лица, исто задржи најдуже 48 сати од тренутка хапшења, односно неодазивања на позив. Ухапшеном се најкасније у року од два сата уручује решење о задржавању у коме морају бити

¹⁹ Видети: члан 290 ЗКП;

²⁰ Р. Роскић, адвокат, *op. cit.* стр. 217;

²¹ Видети: члан 293 ЗКП;

наведени разлози због чега се оно задржава, кривично дело које му се ставља на терет, као и тренутак лишења слободе. Рокови су у овој ситуацији врло кратки, те ухапшено лице, као и његов бранилац могу на решење о задржавању изјавити жалбу у року од шест сати од пријема решења, а о жалби ће одлучити судија за претходни поступак у року од четири сата.

5. МЕРЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПРИСУСТВА ОКРИВЉЕНОГ И ЗА НЕСМЕТАНО ВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Присуство окривљеног, али и других процесних субјеката је од велике важности за нормално одвијање кривичног поступка. Најпре, присуство окривљеног је неопходно да би се утврдила основаност кривичноправног захтева за кажњавање окривљеног, затим обезбеђењем његовог присуства, окривљеном се пружа могућност да оспори чињеничну и правну утемељеност кривичноправног захтева који је суштина оптужног акта овлашћеног тужиоца. Затим, активно учешће процесних субјеката омогућује поштовање основних начела кривичног поступка као што су принцип непосредности, усмености, и контрадикторности, а који су претпоставка законите судске одлуке.

Сви процесни субјекти су дужни да се на позив суда појаве у току поступка, међутим, уколико се не одазову, законодавац је предвидео принудне радње, односно мере за обезбеђење присуства пре свега окривљеног, а затим и других процесних субјеката. То су радње којима се ограничавају одређена права и слободе процесних субјеката, а све у циљу несметаног одвијања кривичног поступка. То су пре свега, принудне мере. Зато законодавац предвиђа одређена правила која се морају поштовати приликом примене ових мера. То су следећа правила:

1. Легалитет-обавеза органа поступка да се приликом примене ових мера строго придржава законских услова за њихову примену,
2. Правило каскадне сврсисходности-обавеза органа поступка да не примењује тежу меру ако се иста сврха може постићи применом блаже мере,
3. Обавеза органа поступка да укине мере по службеној дужности уколико су престали разлози за примену истих,

4. Процесна супституција-обавеза органа поступка да одређене мере замени блажим уколико за то наступе законски услови.

Процесно право Републике Србије предвиђа седам мера за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка. То су:

1. Позив
2. Довођење
3. Забрана прилажења, састајања и комуницирања са одређеним лицем
4. Забрана напуштања боравишта
5. Јемство
6. Забрана напуштања стана
7. Притвор

Примену ових мера одређује орган поступка тако што може одредити једну, али не постоје процесне сметње ни за одређивање две или више ових мера кумулативно. Поједине мере одређује суд, а поједине јавни тужилац. Од објективних околности значајних за одлуку која ће се мера применити, треба пре свега, истаћи тежину кривичног дела, степен повреде или угрожавања заштићеног добра, а од субјективних околности личност учиниоца, његов ранији живот, држање учиниоца после извршеног кривичног дела и слично.²² Ове мере имају неке заједничке карактеристике, а то су:

1. Принудни карактер- најчешће се примењују мимо воље окривљеног,
2. Јединствени циљ- обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка,
3. Може их одредити искључиво орган поступка (суд или јавни тужилац).

²² С. Бејатовић, Притвор и друге мере обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку, Београд, 2019, стр. 11;

5.1. Позив

Позив је мера коју одређује суд и јавни тужилац. Позив је основна и најблажа мера коју предвиђа наше законодавство. То је писмена наредба којом се окривљеном или другим учесницима поступка налаже да дођу у одређено време на одређеном месту како би суд извео одређену процесну радњу, уз претњу да ће у случају неодржавања бити принудно доведени или да ће се неодржавање појединих процесних субјеката сматрати процесном претпоставком (нпр. неодржавање приватног тужиоца сматраће се одустанком од оптужбе).

Уколико се окривљени не одазове позиву јавног тужиоца или суда, они могу издати наредбу о довођењу. Наредба о довођењу је строжа мера од позива, али орган поступка је неће одмах по неодржавању окривљеног применити, јер постоји могућност да окривљени из оправданих разлога не може да се одазове позиву, те ће се у том случају позив поновити. Тада се од окривљеног очекује да оправда свој недолазак тако што ће доставити лекарску или другу документацију која његов недолазак чини оправданим. Уколико пак окривљени није у могућности да дође на саслушање, орган поступка има на располагању могућност да га саслуша у месту где се он налази или да му обезбеди превоз до просторија органа поступка. Када се окривљени први пут позива, у позиву мора стајати поука о праву на ангажовање браниоца. Жалба се на наредбу о довођењу не може изјавити јер није реч о судској одлуци, осим уколико постоје неправилности у позивању, тада се може поднети притужба председнику суда.²³

Позивање се сматра уредним уколико су испоштована правила о достављању позива предвиђена Закоником о кривичном поступку. У том смислу, неће бити штетних последица по окривљеног уколико је он неуредно позван. Законодавац предвиђа могућност позивања лица за која сматра да поседују одређена сазнања о кривичном догађају путем јавног огласа објављеног у средствима јавног информисања.

5.2. Довођење

Довођење је мера која је тежа од позива, али лакша од осталих мера процесне принуде. Да би се одредила потребно је да буде испуњен један од три алтернативно

²³ Б.Петрић, Коментар Закона о кривичном поступку, Графосрем, Шид, 1982. Година, стр. 437;

постављених услова: а) ако уредно позвани окривљени не дође, а изостанак не оправда, б) ако се позив није могао уредно доставити, а из околности очигледно прилази да окривљени избегава уручење позива, в) ако је донето решење о одређивању притвора. Притом, довођење је обавезно уколико се окривљени није одазвао позиву за главни претрес. Ова мера је принудног карактера, али се њоме, за разлику од других мера процесне принуде, окривљени не затвара, већ само доводи.

Одређује се писаном и образложеном наредбом суда или јавног тужиоца, а извршава се од стране полиције и то предајом наредбе окривљеном или другим процесним субјектима. Полиција је дужна да ову обавезу одмах спроведе, предајући наредбу за довођење окривљеном и позивајући га да пође. По правилу, ова мера се спроводи без принуде, међутим, изузетно, полиција има овлашћење да употребом физичке силе или других средстава принудно доведе окривљеног. Наравно, овакав вид довођења обавља се у складу са одредбама Закона о полицији.²⁴

Наредба о довођењу треба да садржи: а) име и презиме окривљеног који се доводи, б) место и годину рођења, в) кривично дело које му се оптужбом ставља на терет, г) разлог због кога је одређено довођење и д) печат и потпис тужиоца или судије који је одредио довођење. Уколико су уредно позвани, а не оправдају свој изостанак, и сведоци, као и вештаци могу бити доведени на основу наредбе за довођење.

5.3. Забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и посећивања одређених места

Ову меру одређује суд уместо притвора ако процени да степен опасности не захтева одређивање притвора онда када постоји опасност да би окривљени могао да омета поступак тако што ће утицати на оштећеног, сведоке, саучеснике или прикриваче (колузиона опасност) или би могао да понови кривично дело, доврши започето кривично дело или учинити ново дело којим прети (итерацијска опасност). Ову меру одређује искључиво суд у форми образложеног решења. Суштина ове мере је ограничење слободе окривљеног, а које се састоји од три забране. То су забрана окривљеног да прилази неком

²⁴ Закон о полицији Србије, Сл. Гласник РС, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018;

лицу, да се састаје са њим или да са њим комуницира. Суд може одредити алтернативно једну од ових забрана или кумулативно све три забране.

Ову меру за разлику од претходних, може одредити само суд. Одлука о примени ове мере доноси се у форми решења и то образложеног решења које садржи упозорење окривљеном да му ће му се одредити тежа мера уколико по овој не поступи. Решење се доставља лично окривљеном и даје му се право да на решење уложи жалбу, која не одлаже извршење. Са друге стране, јавни тужилац може изјавити жалбу због неодређивања ове мере. Полиција контролише поштовање ове мере од стране окривљеног. Ова мера траје док за то постоји потреба, а најдуже до правноснажности одлуке, односно до одласка окривљеног на издржавање санкције којом се он лишава слободе. Суд на свака три месеца проверава оправданост изречене мере.

5.4. Забрана напуштања боравишта

Члан 199., као и члан 200. Законика о кривичном поступку предвиђају могућност одређивања мере забрана напуштања боравишта окривљеном уколико постоји опасност да би он могао да побегне, да се сакрије или оде у непознато место или у иностранство. Приликом одређивања ове мере води се рачуна о томе да се не ограничи право окривљеног да живи у свом стану, да се несметано виђа са члановима породице, блиским сродницима и својим браниоцем.²⁵ Такође, ако окривљени из члана 199. став 3. има неодложну потребу да путује у иностранство, суд може одредити да му се врати путна исправа, уколико постави пуномоћника за пријем писмена у Републици Србији и обећа да ће се на сваки позив суда одазвати, или положи јемство.²⁶

Ову меру одређује суд на предлог јавног тужиоца, а након потврђивања оптужнице и по службеној дужности, с тим да о одређивању ове мере суд обавештава министарство надлежно за унутрашње послове.²⁷ За одређивање ове мере потребно је да буде испуњен један од више алтернативно постављених услова, односно бојазан да би се окривљени могао: 1) сакрити, 2) побећи, 3) отићи у непознато место или 4) отићи у иностранство.

²⁵ Видети: члан 199. ст. 3. ЗКП;

²⁶ Р. Роскић, адвокат, *op. cit.* стр. 156;

²⁷ Видети: члан 200. ст. 3. ЗКП;

Забрана напуштања боравишта подразумева да окривљени не може самоиницијативно напустити своје боравиште без претходног обавештења суда. Ово је уједно строжи модалитет ове мере за обезбеђење присуства окривљеног. Нешто блажи модалитет састоји се у забрани окривљеном да напусти територију Републике Србије без претходног обавештења суда. Изрицањем ове мере, окривљеном се не забрањује да напусти боравиште или територију Републике Србије, већ му се забрањује да то учини без одобрења суда.²⁸

Законодавац је такође предвидео могућност да се уз ову меру одреди и допунска обавеза која би се састојала у:

- 1) Забрани посећивања одређених места,
- 2) Обавези повременог јављања неком државном органу,
- 3) Привременом одузимању путне исправе,
- 4) Привременом одузимању возачке дозволе.²⁹

Трајање ове мере условљено је трајањем законских разлога због којих је одређена, а најдуже ова мера може трајати до правноснажности одлуке, односно до одласка окривљеног на издржавање санкције којом се он лишава слободе. Као и претходну, суд и оправданост ове мере преиспитује на свака три месеца.

Како се у случају непоштовања изречене мере забране напуштања боравишта, иста може заменити притвором, ова мера се не може одредити према окривљеном уколико суд сматра да не постоји основана сумња да је окривљени учинио кривично дело за које се терети.³⁰

5.5. Јемство

Јемство одређује искључиво суд и то као супститут за притвор окривљеном коме је већ одређен притвор (накнадна супституција) или коме тек треба одредити притвор

²⁸ В. Ђурђић, *op. cit.* стр. 369;

²⁹ Меру привременог одузимања возачке дозволе суд може одредити и самостално и то у случају када се поступак води због: 1) кривичног дела у вези с чијим је извршењем или припремањем извршења коришћено моторно возило или 2) због кривичног дела угрожавања безбедности јавног саобраћаја под условом да је извршено с умишљајем. Видети: члан 201, став 1. ЗКП;

³⁰ Видети: Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.2729/2011 од 11.08.2011. године, наведено према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

(претходна супституција). Ова мера се састоји у имовинској гаранцији окривљеног или другог лица да окривљени до краја кривичног поступка неће побећи, а сам окривљени обећа да се неће крити и да неће без одобрења суда напустити боравиште. Јемство се састоји из моралне гаранције окривљеног и имовинске гаранције окривљеног или другог лица. Основна предност ове мере за обезбеђење присуства окривљеног огледа се у отклањању негативних последица које настају услед лишења слободе одређивањем притвора. У члану 5, став 3 Европске конвенције о људским правима предвиђено је да се пуштање окривљеног на слободу док траје поступак може условити јемством.³¹

Услови за одређивање јемства су:

- 1) Да је окривљени притворен или ће му бити одређен притвор због очигледног избегавања доласка на главни претерс, узнемирења јавности због извршења тешких кривичних дела или због опасности од бекства³²
- 2) Да јемство, које увек гласи на одређени новчани износ, пружи окривљени лично или неко друго лице уместо њега, а да се то јемство састоји у гаранцији да се окривљени до краја кривичног поступка неће крити, односно неће напустити боравиште;
- 3) Да окривљени лично обећа да се до краја поступка неће крити, односно неће напустити боравиште без одобрења суда.

Постоје две врсте јемства. Лично (вербално) јемство се састоји у обавезивању неког лица које није окривљени да ће платити одређени износ новца уколико окривљени побегне, а притом то лице не полаже унапред новац у судски депозит. Висина новчаног износа јемства треба да је таква да отклања сваку сумњу да ће окривљени побећи.³³ Лично јемство се састоји у личној обавези једног грађанина или више њих да у случају бекства окривљеног плате утврђени износ јемства.³⁴ Стварно јемство се састоји у полагању готовог новца, у залагању покретних ствари или у стављању хипотеке на непокретности, а све у циљу гаранције да ће јемац платити одређени новчани износ ако окривљени прекрши

³¹ Видети: М. Macovei, The right to liberty and security of the person: A guide to the implementation of Article 5 of the European Convention on Human Rights, Strazbur 2002, стр. 33;

³² Видети: члан 211. ст. 1. тачка 1. и 4. ЗКП;

³³ Видети: Решење Апелационог суда у Београду Кж2.1211/2011(2) од 20.04.2011. године, наведено према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Закона о кривичном поступку, Београд, 2013;

³⁴ С. Бејатовић, Кривично процесно право, Службени гласник, Београд, 2014, стр. 209;

обећање да се неће крити, односно да неће напустити боравиште. Стварно јемство може пружити и сам окривљени. Стварно јемство је пропраћено реалним средствима обезбеђења извршења преузете обавезе која се унапред полажу.³⁵

Предлог за одређивање јемства може бити поднет од окривљеног, браниоца, лица које гарантује за окривљеног или од јавног тужиоца. Међутим, нова позитивноправна решења пружају могућност суду да по службеној дужности одреди износ новца који може бити положен као јемство. Иницијатива за одређивање јемства редовно не потиче од државног органа, већ од окривљеног или њему блиског лица.³⁶ Постоји могућност да јемство предложи и овлашћени јавни тужилац као странка, а тим да уколико јавни тужилац то не учини, суд ће свакако затражити мишљење јавног тужиоца уколико се поступак води за кривично дело за које се гони по службеној дужности.³⁷ У истрази одлуку о јемству доноси судија за претходни поступак, након подизања оптужнице то чини председник судећег већа, а на главном претресу судеће веће. Решење о одређивању јемства доставља се странкама и предлагачу јемства, а одлуке о одбијању предлога за одређивање јемства, као и решење о одређивању или одбијању јемства могу се побијати жалбом.³⁸

Јемство може **пропасти**, односно бити одузето ако окривљени прекрши обећање да се неће крити, односно напуштати боравиште. Тада се окривљени притвара, а новац се уноси у буџет Републике Србије. Јемство се **укида**: а) ако се уредно позвани окривљени не одазове на позив суда, б) уколико се појави неки други разлог за одређивање притвора, в) ако се кривични поступак оконча пресудом, решењем о обустави поступка или о одбијању оптужбе³⁹. Постоји и могућност да јемац одустане од јемства, те се тада окривљени притвара, а јемац се сматра ослобођеним од обавезе. Као и свака друга мера за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка, и мера јемства се може

³⁵ С. Кнежевић, Кривично процесно право-општи део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019, стр. 237;

³⁶ Р. Роскић, адвокат, *op. cit.* стр. 159;

³⁷ В. Даниловић, „Измене и допуне Закона о кривичном поступку“, Билтен судске праксе Врховног суда Србије, бр. 3/96, Београд, 1996, стр. 77;

³⁸ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 238;

³⁹ *Ibid*, стр. 239.

укинути у самом току кривичног поступка, уколико и када престану разлози због којих је одређена.⁴⁰

5.6. Забрана напуштања стана (кућни притвор)

Суштина кућног притвора огледа се у забрани суда окривљеном да без одобрења суда напусти свој стан уз одређивање услова под којима ће окривљени боравити у свом стану. Ова мера, заједно са јемством, представља супститут притвору. Сврха и суштина су исти као и код притвора, а то је обезбеђење присуства окривљеног, а тим што је ово блажа мера од притвора. Ову меру одређује суд на предлог јавног тужиоца, а након потврђивања оптужнице по службеној дужности.

Потребно је да буде испуњен један од четири алтернативно постављених услова (исти као и код притвора) како би суд окривљеном одредио кућни притвор. Први услов је бојазан да би окривљени могао да побегне. Други услов је итерацијска опасност⁴¹ односно постојање индиција да би окривљени могао да понови кривично дело, да доврши покушано кривично дело или учини кривично дело којим прети.⁴² Трећи услов сматра се испуњеним уколико се окривљени крије, уколико се не може утврдити његова истовестност, ако у својству окривљеног очигледно избегава да дође на главни претрес или ако постоје друге околности које указују на опасност од бекства.⁴³ Последњи услов – ако је за кривично дело које му се ставља на терет прописана казна затвора преко десет година, односно казна затвора преко пет година за кривично дело са елементима насиља, или му је пресудом првостепеног суда изречена казна затвора од пет година или тежа казна, а начин извршења или тежина последице кривичног дела довели су до узнемирења јавности које може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка.⁴⁴

Развојем технологије створени су уређаји којима се прати кретање окривљеног, те како би се осигурало поштовање ове мере, постоји могућност електронског надзора окривљеног. Електронским уређајем који се причвршћује за зглоб руке или ноге

⁴⁰ Видети: Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.19/10 од 13.10.2010. године, наведено према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

⁴¹ Опасност од понављања кривичног дела;

⁴² Видети: члан 211. став 1. тачка 3. ЗКП;

⁴³ Видети: члан 211. став 1. тачка 1. ЗКП;

⁴⁴ Видети: члан 211. став 1. тачка 4. ЗКП;

окривљеног се прати кретање окривљеног, односно региструје се свако напуштање стана и кретање. Мера електронског надзора може се применити ради контролисања поштовања мере забране напуштања стана или места боравишта која је окривљеном изречена, те се овом мером може заменити само притвор који је одређен због опасности од бекства или скривања, а не и притвор одређен по другим основима.⁴⁵ Изузетно, окривљени може напустити свој стан и без одобрења суда: а) ако је то неопходно ради хитне медицинске интервенције, која је потребна њему или лицу са којим живи у стану; 2) ради избегавања или спречавања озбиљне опасности по живот или здравље људи, односно имовину већег обима.⁴⁶ Уколико напусти стан, окривљени је у обавези да се јави поверенику надлежном за контролу извршења кривичних санкција без одлагања.

Кућни притвор може трајати док за то постоји потреба, а најдуже до правноснажности пресуде, односно до упућивања на издржавање кривичне санкције која се састоји у лишењу слободe⁴⁷. Суд свака три месеца проверава оправданост изречене мере, а након провере оправданости суд може продужити или укинути изречену забрану. Жалбу на решење могу изјавити окривљени или његов бранилац, односно јавни тужилац уколико је предлог за одређивање мере одбијен.

6. ПРИТВОР

6.1. Уопштено о притвору

Притвор је најтежа мера за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку и за несметано вођење кривичног поступка. Суштина притвора је у превентивном лишавању слободe окривљеног на основу судске одлуке, а ради остварења

⁴⁵ Видети: Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.2508/2011 од 22.07.2011. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

⁴⁶ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 240;

⁴⁷ *Ibid*, стр. 241.

процесних циљева у кривичном поступку. У старијој литератури притвор се сматрао за „казну која се примењује пре казне“⁴⁸.

Устав Републике Србије, Законик о кривичном поступку, али и бројни међународни документи прописали су одређена начела која се морају поштовати приликом одређивања притвора. Нека од њих су:

1. притвор се може одредити само под условима предвиђеним законом и само ако се иста сврха не може остварити другом мером, лакшом од притвора,
2. органи који одређују притвор дужни су да његово трајање сведу на најмању меру, као и да поступају хитно,
3. притвор мора бити укинут чим престану разлози због којих је одређен,
4. притвор се одређује искључиво на основу писаног и образложеног решења суда,
5. решење о одређивању притвора се предаје окривљеном у тренутку лишења слободе, а најкасније у року од 12 сати од лишавања слободе.

Упркос штетним последицама које са собом носи, притвор је ипак најделотворнија мера за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка.⁴⁹ Кривични законик Републике Србије у довољној мери регулише основе, трајање, као и сам поступак одлучивања о притвору. У том смислу, притвор може одредити искључиво суд и то као меру *ultima ratio* и само онда када су испуњени сви законом предвиђени услови за одређивање притвора.

Притвор се дефинише као „превентивно лишење слободе лица против којег постоји основана сумња да је учинило кривично дело и има се схватити као принудно држање окривљеног на одређеном месту ради постизања одређених процесних циљева и под условима предвиђеним законом“.⁵⁰ Притвор се сматра неопходном мером заштите јавне безбедности и осигурања извршења казне, односно истраживања саме кривичне ствари.⁵¹ Постоји схватање према којем је притвор „принудна мера обезбеђења, којом се ограничава

⁴⁸ Ч. Бекарија, О злочинима и казнама, Сплит, 1984, стр. 109;

⁴⁹ J. L. D. Ripollsa, C. G. Prez, „Pre-trial Detention in Spain”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 18/ 2010, стр. 369;

⁵⁰ Д. Радуловић, Притвор у кривичном поступку (докторска дисертација), Ниш, 1987, стр. 9;

⁵¹ F. Helie, цитирано према С. Ресуловићу, Утврђивање и оцјена неопходности примјене превентивног затвора у кривичном поступку, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, 1962, стр. 85-88;

слобода окривљеног, ради спречавања његовог бекства од ислеђења и суђења, као и спречавања окривљеног да отежа утврђивање истине и евентуално учини ново кривично дело.⁵²

6.2. Правна природа притвора

Што се тиче саме правне природе притвора, једно од прихваћених становишта у теорији процесног права је да притвор представља меру процесне принуде чија је суштина привремено лишавање слободе окривљеног, превасходно у процесне сврхе⁵³.

Притвор није кривична санкција, већ принудна мера процесног карактера. Раније се уместо назива притвор користио назив „истражни затвор“. Притвор је *ultima ratio* мера, односно одређује се само изузетно и то према лицу за које постоји основана сумња да је извршило кривично дело. Реч је о једној од принудних мера којом се обезбеђује присуство окривљеног у кривичном поступку.

„Притвор се некада у јавности, а по правилу, пре свега у лаичкој јавности за одређена веома тешка кривична дела, често и очекује/прижељкује, али се не сме заборавити, а то пре свега важи за одговорну стручну јавност, да притвор, иако се по логици ствари, извршава у затвору, свакако није казна. Суд у првој линији мора бити имун на утицаје јавности, а нарочито политичке јавности или било које друге гране власти, те и када је реч о притвору, а у ствари, баш нарочито када се ради о притвору, треба стриктно имати у виду да је основна дужност суда да правично води кривични поступак, што укључује и доследну заштиту људских права и слобода. Притвор се стога, ни у ком случају не сме рутински одређивати, а нарочито се дужином трајања притвора, не сме на један фактички начин, у извесној мери прејудуцирати будућа одлука суда у погледу постојања кривице окривљеног.“⁵⁴

Притвор се разликује од казне у следећем:

⁵² Ставови Огорелице, Строговича и Бајера презентовани су према: С. Ресуловић, *op.cit.* стр. 88;

⁵³ В. Ђурђић, *op. cit.* стр. 384;

⁵⁴ С. Бејатовић, *Притвор и друге мере обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку*, Београд, 2019, стр. 77;

1. Притвор се одређује према лицу за које постоји основана сумња да је извршило кривично дело, док се казна изриче лицу за које је током поступка доказано да је криво,
2. Притвор има факултативни карактер, док са казном то није случај,
3. Сврха притвора је обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку, док је сврха казне генерална и специјална превенција,
4. Трајање притвора је ограничено, док казна затвора може да траје многоструко више, чак двадесет до четрдесет година,
5. Притвор се одређује изузетно, док је казна кривична санкција која се изриче за највећи број кривичних дела.

Притвор, такође, не треба изједначавати ни са полицијским хапшењем, јер је полицијско хапшење мера која претходи притвору, односно делатност полиције која има за циљ да се неко лице приведе јавном тужиоцу. Док се о притвору одлучује решењем, полицијско хапшење се спроводи без икакве одлуке. Максимално трајање притвора ограничено је на шест месеци, док полицијско хапшење не би требало да траје више од осам сати. Притвор се разликује и од других мера као што су задржавање на месту извршења кривичног дела, привремени смештај малолетника у установу, смештај окривљеног у психијатријску установу ради лечења итд. Ове мере, за разлику од притвора имају неформални карактер. Осим тога, њима се ограничавају само делови људске слободе, док се путем притвора ограничава лична слобода.

6.3. Основи за одређивање притвора

„Пошто притварање представља ограничење права на слободу и безбедност личности, оно је допуштено само ако је и док је апсолутно неопходно.“⁵⁵ У нашем праву основи за одређивање притвора су таксативно набројани, при чему су ти основи факултативног карактера, јер се притвор, и поред постојања неког од основа, може, али не мора одредити.

⁵⁵ М. Macovei, The right to liberty and security of the person: A guide to the implementation of Article 5 of the European Convention on Human Rights, Strazbur 2002, str. 6;

Прецизним регулисањем основа за одређивање притвора сужава се простор арбитрарности и самовољном поступању, чиме би се додатно угрозила људска права окривљеног.⁵⁶ Стога, свако лишење слободе неког лица мора се заснивати на оправданим разлозима. Под основима за одређивање притвора подразумевамо околности објективног и субјективног карактера које онемогућавају нормалан ток кривичног поступка, а тичу се обезбеђења присуства окривљеног. Да би се одредио притвор потребно је да постоји један општи услов, а то је постојање основане сумње да је неко лице извршило кривично дело. Осим овог општег услова, потребно је да буде испуњен један или више посебних услова за одређење притвора. Ти основи су неке околности објективног или субјективног карактера које онемогућавају присуство окривљеног и кривичном поступку. Основи за одређивање притвора су:

6.3.1. Опасност од бекства

Сматра се да је овај основ испуњен ако се окривљени крије, или не може да се утврди његова истоветност, или у својству оптуженог избегава да дође на главни претрес, или ако постоје друге околности које указују на опасност од бекства. Те околности нису таксативно наведене, већ се провлаче кроз судску праксу, неке од њих су: напуштање места саобраћајног деликта којим је повређен пешак без претходног заустављања возила, при чему окривљени не станује на пријављеној адреси; окривљени је странац који поседује фалсификоване исправе или није пријавио боравак у Србији; уколико је окривљени странац који није пријавио боравиште у Србији, а држављанин је оне земље са којом Србија нема споразум о узајамној правној помоћи.⁵⁷

Најпре, опасност од бекства постоји ако се окривљени крије. Скривање окривљеног подразумева мировање на неком притајеном месту за разлику од бекства које је динамично.⁵⁸ Скривање, дакле, није класична форма бекства, али чини саставни део овог основа јер је мотивисано истим разлозима. То што је окривљени пријављен на једној адреси, а непријављено станује на другој суду познатој адреси, само по себи не представља

⁵⁶ С. Кнежевић, Заштита људских права окривљеног у кривичном поступку, Ниш- Центар за публикације Правног факултета 2007, стр. 124;

⁵⁷ Видети: Г. Илић и остали, Коментар ЗКП-а Србије, Београд, 2012. стр. 455-456;

⁵⁸ М. Шкулић, Разлози за притвор у кривичном поступку, Правни живот, бр. 9/11, Београд, 2011, стр. 730;

постојање особите околности која указује на опасност од бекства.⁵⁹ Притвор по овом основу може бити одређен и онда када органи поступка не могу без потешкоћа да утврде идентитет окривљеног. Уколико се помоћи личних докумената, препознавањем, узимањем отисака и слично не може утврдити идентитет окривљеног за неко разумно време, а за то време постоји опасност да би окривљени могао побећи, сматра се да је испуњен услов за одређивање притвора по овом основу. Затим, притвор се може одредити уколико окривљени очигледно избегава да дође на главни претрес, тј. када се не одазива на позиве суда, ометајући и одуговлачећи на тај начин читав поступак. Суд је дужан да у сваком конкретном случају оцени да ли неодривање на позив суда представља радњу избегавања да се дође на главни претрес.⁶⁰ Најзад постоје и „друге околности које указују на опасност од бекства“ које представљају каучук стандард, односно то су све оне околности које указују на то да да би окривљени могао отићи у непознатом правцу.

6.3.2. Опасност од доказне опструкције (колозиона опасност)

Притвор по овом основу може се одредити ако постоје околности које указују да ће уништити, сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове кривичног дела или ако особите околности указују да ће ометати поступак утицањем на сведоке, саучеснике или прикриваче.⁶¹ Притвор одређен по овом основу има за циљ да спречи доказну опструкцију окривљеног. Овај основ се још назива и „опасност од затамњивања истине“.

Овај основ за притвор има за циљ да сачува аутентичност доказа,⁶² зато што постоји могућност да окривљени утиче на материјалне доказе или на лица која су од важности за сам кривични поступак. Окривљени може утицати на доказе тако што ће их: а) уништити- физички разорити тако да они више не постоје, б) изменити- модификовати неким деловањем које ће их учинити неподобним за поступак, в) сакрити- однети на неку скривену локацију за коју не знају органи поступка, г) фалсификовати- преиначити их у

⁵⁹ Видети: Решење Апелационог суда у Београду Кж2.961/11 од 25.03.2011. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

⁶⁰ Д. Мирковић, Притвор као мера коју одређује ванпретресно веће, Билтен Окружног суда у Београду, бр. 52, Београд, 2000, стр. 40;

⁶¹ Видети: члан 211. ст. 1. тачка 2. ЗКП;

⁶² З. Јекић, Кривично процесно право, Графичко предузеће „Димитрије Давидовић“, Београд, 2003, стр. 157;

погледу садржине или изгледа. Такође, окривљени може утицати на сведоке, саучеснике или прикриваче тако што ће им упућивати претње, вербално и физички застрашивати, нудити мито и слично. Окривљени може колузиони утицај остварити било у непосредном разговору, тј. вербалном контакту са сведоцима, саучесницима или прикривачима, било у телефонском разговору, путем размене писама, e-mail кореспонденцијом, односно било којим другим адекватним техничким средствима комуникације.⁶³ Управо због овога, суд може одредити притвор окривљеном али само док сви докази због којих је притвор одређен не буду обезбеђени.

6.3.3. Притвор одређен из превентивних разлога

Законик о кривичном поступку у члану 211. предвиђа да се притвор одређује ако постоји опасност да да ће окривљени у краћем временском периоду поновити кривично дело или довршити покушано кривично дело или ће учинити кривично дело којим прети. Суштина одређивања притвора по овом основу јесте заштита друштва од могућег криминалног понашања окривљеног. Опасност од понављања кривичног дела назива се још и итерацијска опасност. Смисао овог основа јесте заштита правног поретка од могућег нарушавања потенцијално очекиваним наставком криминалног понашања (наставак покушаног кривичног дела или остварење претње усмерене на вршење кривичних дела) или рецидивизмом (поновним вршењем кривичних дела).⁶⁴

Да би притвор по овом основу био одређен, потребно је да постоји једна од три опасности које овај основ предвиђа, а то су а) опасност да ће окривљени поновити дело, б) опасност да ће окривљени довршити покушано кривично дело и в) опасност да ће окривљени учинити кривично дело којим прети. Довољно је да постоје околности које указују на само једну од три претходно поменуте опасности да би притвор био одређен. Под понављањем кривичног дела подразумевају се радње окривљеног усмерене на поновно извршење истог или истоврсног дела. Довршити се може само оно кривично дело које је окривљеном стављено на терет, а завршило се на покушају.⁶⁵ Најзад, да би

⁶³ С. Бејатовић, М. Шкулић, Г. Илић, Приручник за примену Законика о кривичном поступку, ОЕБС, Мисија у Србији, Београд, 2013, стр. 186;

⁶⁴ С. Кнежевић, Кривично процесно право-општи део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019, стр. 244;

⁶⁵ А. Трешњев, Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка-докторска дисертација, Правни факултет Београд, Београд, 2016. године, стр. 403;

окривљени претио извршењем кривичног дела, претња мора бити манифестована и озбиљна.⁶⁶

Приликом оцене околности које указују на опасност од понављања дела од стране окривљеног, суд најчешће узима у обзир следеће околности: зависност од употребе алкохола или опојних дрога, ранију осуђиваност окривљеног, временски период који је протекла између извршења кривичних дела, ранији живот окривљеног, пријаве полиције, понашање након извршења кривичног дела, истоврсност кривичних дела које је окривљени извршио итд. Постојање опасности да ће окривљени поновити кривично дело као разлог за одређивање притвора према окривљеном никако не произлази само из чињенице да је окривљени раније осуђиван, већ је нужно установити и постојање других околности које указују на опасност да он понови кривично дело.⁶⁷ Сходно напред наведеном, одлука суда о одређивању притвора по овом основу мора бити добро образложена и ваљано аргументована.

6.3.4. Притвор одређен због тежине кривичног дела и због узнемиравања јавности

Притвор се одређује окривљеном ако је извршио кривично дело за које је запређена казна затвора у трајању преко 10 година, односно казна затвора у трајању преко 5 година за кривично дело са елементима насиља или му је првостепеном пресудом изречена казна затвора од пет година или тежа казна, али су начин извршења или дежина последице дела довеле до узнемирења јавности, а које може утицати на нормално одвијање кривичног поступка. Овај основ има своју субјективну компоненту (узнемирење јавности) и објективну компоненту (прописана и изречена казна).

Под узнемирењем јавности подразумевамо ситуацију у којој су завладали паника и страх код грађана због тежине и последице дела јер је учинилац дела још увек слободан. Узнемирење јавности по свом обиму и интензитету мора да превазилази уобичајено

⁶⁶ Г. Спасојевић, Разлози за одређивање притвора и његово трајање, Правни живот, бр. 9/05, Београд, 2005, стр. 866;

⁶⁷ Видети: Решење Врховног суда Србије, Кж2.1818/09 од 09.07.2009. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

узнемирење, које је иначе, по правилу, присутно у свим предметима у којима се суди за тешка кривична дела.⁶⁸ Узнемирење јавности је један субјективни основ за одређивање притвора, један каучук стандард који суд цени у свакој конкретној ситуацији. Стога, потребно је бити опрезан јер употреба правних стандарда који подразумевају могућност еластичног тумачења није пожељна у регулативи којом се легализује могућност одређивања мере која може озбиљно угрозити људска права окривљеног.⁶⁹

6.4. Поступак одлучивања о притвору

Ексклузивно право за одређивање притвора има суд. Пре доношења решења о одређивању притвора, суд је дужан да саслуша окривљеног о разлозима за одређивање истог. Саслушању може присуствовати бранилац окривљеног, као и јавни тужилац, мада се саслушање може обавити и без њих, уколико, уредно позвани, не дођу на саслушање. У одређеним ситуацијама, притвор се може одредити и без претходног саслушања окривљеног и то: а) ако се уредно позвани окривљени не одазове, а изостанак не оправда, б) ако се позив није могао уредно доставити, а сматра се да окривљени избегава пријем истог и в) ако постоји опасност од одлагања. Ако дође до одређивања притвора без претходног саслушања окривљеног, суд је дужан да у року од 48 часова од хапшења накнадно саслуша окривљеног.

Суд одређује притвор у форми решења. То решење мора да садржи одређене елементе: а) име и презиме лица које се притвара, б) кривично дело које му се ставља на терет, в) законски основ по ком се одређује притвор, г) време трајања притвора, д) време хапшења, њ) поука о праву на жалбу, е) образложење основа за одређивање притвора и ж) печат и потпис судије који одређује притвор.

Решење којим се одређује притвор у истрази доноси судија за претходни поступак, а након подизања оптужнице решење доноси ванпретресно веће. Од почетка главног претреса до објављивања пресуде о притвору одлучује судеће веће.

⁶⁸ С. Бејатовић, М. Шкулић, Г. Илић, *op.cit.* стр. 196;

⁶⁹ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 244;

Решење се уручује окривљеном најкасније у року од 12 сати од тренутка хапшења. Жалба на решење којим се одређује, продужава или укида притвор се изјављује у року од 3 дана. Жалбу могу изјавити окривљени, његов бранилац, али и јавни тужилац уколико је одбијен предлог за одређивање притвора. О жалби против решења судије за претходни поступак одлучује ванпретресно веће првостепеног суда, а о жалби на решење ванпретресног већа одлучује веће непосредно вишег суда.

До потврђивања оптужнице ванпретресно веће сваких 30 дана проверава постојање основа за притвор, а након потврђивања оптужнице, до доношења пресуде, судеће веће сваких 60 дана проверава постојање основа за притвор.

Притвор се одређује, продужава и укида посебним решењем, дакле суд не одлучује о притвору у изреченој пресуди. Против свих ових решења дозвољено је изјављивање жалбе.

6.5. Трајање и контрола притвора

Устав Републике Србије, Законик о кривичном поступку, али и најважнији међународни документи у области заштите људских права прокламују принцип ограниченог трајања притвора, зато што је притвор мера која ограничава људска права окривљеног који је лишен слободе. У том смислу, Европски суд за људска права заузео је принцип „разумног трајања“⁷⁰ притвора.

Основно правило приликом одређивања притвора јесте да притвор траје док се не постигне сврха због које је одређен. Оног тренутка када престану разлози због којих је одређен, и притвор мора престати (нпр. ако је притвор одређен зато што не може да се утврди истоветност лица, онда притвор траје до тренутка када се утврди идентитет, односно истоветност лица).

Временски интервали у којима се контролише притвор различити су и зависе од фазе у којој се поступак налази.⁷¹ Па тако у истрази притвор може трајати најдуже 3 месеца од дана лишења слободе. Судија за претходни поступак који је одредио притвор

⁷⁰ Видети: чл. 5 ст. 3. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, „Сл. Лист СЦГ-Међународни уговори“, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005;

⁷¹ Р. Соколовић, Притвор у светлу измена важећег ЗКП и одлагања примене новог ЗКП, Правни живот, бр. 9/08, Београд, 2008, стр. 764;

дужан је да сваких 30 дана проверава оправданост изречене мере. Изузетно, ванпретресно веће непосредно вишег суда може продужити трајање притвора за још 3 месеца, тако да укупно у истрази притвор може трајати 6 месеци. Уколико се у том периоду не подигне оптужница, окривљени мора бити пуштен на слободу. Ванпретресно веће врши контролу притвора и то на сваких тридесет дана од подизања до потврђивања оптужнице и на сваких шездесет дана од потврђивања оптужнице до донођења првостепене пресуде. Након те првостепене пресуде, судеће веће које је исту донело има обавезу да ли још увек постоје разлози за притвор. Након доношења првостепене пресуде, у решењу о продужењу притвора осуђеном мора бити назначено до када притвор најдуже може трајати.⁷² Након подизања оптужнице трајање притвора није ограничено временски. Дакле, након подизања оптужнице, притвор може трајати све до упућивања окривљеног на издржавање кривичне санкције која се састоји у лишавању слободе, а најдуже док не прође време трајања кривичне санкције. То значи да ако се поступак заврши изрицањем санкције чија суштина није лишење слободе, онда притвор може најдуже трајати до изрицања првостепене одлуке. У скраћеном поступку трајање притвора ограничено је на 30 дана, с тим да се може продужити за још 30 дана уколико је то неопходно да би се прикупили докази.

С обзиром на то да је притвор најтежа мера процесне принуде, законодавац је предвидео обавезу органа да по истеку сваких 30, односно 60 дана проверавају оправданост изрицања ове мере. Суд је дужан да, приликом оцене оправданости изречене мере притвора, узме у обзир све постојеће околности, али и оне које су у међувремену наступиле, тако да одлука о евентуалном продужењу притвора мора бити ваљано образложена и аргументована правно релевантним чињеницама, а не само плод некритичког понављања притворских разлога утврђених приликом првог одређивања притвора. „Одлука о продужењу притвора је сложенија од одлуке о одређивању притвора због тога што суд доносећи ту одлуку мора уз оцену разлога који су условили одређивање притвора водити рачуна и о одређеној мери уравнотежености између тежине кривичног дела које се окривљеном ставља на терет и казне која се може очекивати с једне стране, те даље потребе за трајањем притвора као мере којом се обезбеђује присуство окривљеног у

⁷² Видети: Решење Врховног суда Србије, Кж2. 2211/2010 од 02.06.2010. године, цитирано према: Р. Роскић, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;

кривичном поступку.⁷³ Контролу оправданости притвора врши и другостепени суд у поступку по жалби.

У вези са ограниченим трајањем притвора је и обавеза органа поступка да хитно поступају, као и веома кратки рокови у притворским предметима.

У изречену казну затвора, новчану казну, казну рада у јавном интересу урачунава се време проведено у притвору, време трајања мере забране напуштања стана, као и свако друго лишење слободе у вези са кривичним делом.

6.6. Укидање притвора

Из основних принципа заштите права окривљеног, али и из саме сврхе притвора као принудне мере произлази обавеза укидања притвора након престанка основа због којег је одређен. С тим да притвор који је одређен по једном основу, може бити поново одређен или продужен уколико је остварен неки други основ за одређивање истог.

Притвор је могуће укинути у свакој фази поступка уколико су испуњени одређени услови, односно основи. Ти основи за укидање притвора су:

1. Ако престану разлози због којих је притвор одређен,
2. Ако истекне рок на који је притвор одређен или истекне најдужи законски рок који је прописан за трајање притвора,
3. Уколико се поступак обустави или се оптужница одбаци,
4. Кад се донесе одређена врста пресуде или буде изречена одређена кривична санкција.

Притвор се укида и уколико протекну одговарајући судски и законски рокови, па тако у истрази притвор може најдуже трајати шест месеци, те уколико се у овом року не подигне оптужница, окривљени мора бити пуштен на слободу. Такође, протеком рока који је одређен у решењу судије за претходни поступак или у решењу ванпретресног већа, притвор се укида.

До укидања притвора долази и у случају да не постоје услови на подизање оптужнице или се установи да постоје сметње за наставак поступка као што су

⁷³ С. Бејатовић, *op. cit.* стр. 289;

помиловање, застарелост, приговор пресуђене ствари. Уколико се одбаци оптужница због привремених сметњи за кривично гоњење такође долази до укидања притвора.

Притвор мора бити укинут уколико се донесе ослобађајућа пресуда или пресуда којом се оптужба одбија. Ако је донета осуђујућа пресуда којом је оптужени оглашен кривим, али је ослобођен од казне или му је изречена новчана казна, казна рада у јавном интересу, одузимање возачке дозволе, судска опомена или условна осуда, притвор се такође укида.

Решење о укидању притвора доноси се на иницијативу странака, али и по службеној дужности суда. У фази истраге притвор укидају судија за претходни поступак и ванпретресно веће, а након подизања оптужнице судеће веће. Притвор може изузетно бити укинут и решењем председника судећег већа на припремном рочишту уколико су странке сагласне са тим.

На решење о укидању притвора жалбу може изјавити јавни тужилац, с тим да она не одлаже извршење. Притвор укида и суд правног лека, када приликом укидања пресуде врати предмет на поновно одлучивање и процени да притвор није оправдан, осим тога, овај суд је овлашћен да укине притвор и ако преиначи првостепену пресуду, уколико донета пресуда или санкција изречена том пресудом представљају основ за укидање притвора.⁷⁴

7. НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ПРИТВРАЊА

Устав Републике Србије у члану 35 предвиђа: „Ко је без основа или незаконито лишен слободе, притворен или осуђен за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом. Свако има право на накнаду материјалне или нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом проузрокује државни орган, ималац јавног овлашћења, орган аутономне покрајине

⁷⁴ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 251;

или орган јединице локалне самоуправе. Закон одређује услове под којима оштећени има право да захтева накнаду штете непосредно од лица које је штету проузроковало.⁷⁵

Члан 584 ЗКП предвиђа „неосновано лишеним слободе сматра се лице: 1) које је било лишено слободе, а није дошло до покретања поступка, или је правноснажним решењем поступак обустављен или је оптужба одбијена, или је поступак правноснажно окончан одбијајућом или ослобађајућом пресудом; 2) које је издржавало казну затвора, а поводом захтева за понављање кривичног поступка или захтева за заштиту законитости, изречена му је казна затвора у краћем трајању од издржане казне, или је изречена кривична санкција која се не састоји у лишењу слободе, или је оглашено кривим, а ослобођено од казне; 3) које је било лишено слободе дуже времена него што траје кривична санкција која се састоји у лишењу слободе која му је изречена“⁷⁶

„Поступак за накнаду штете због неоснованог лишења слободе (притварања) одвија се у два дела. Први део поступка води се пред посебним управним ораганом – Комисијом Министарства правде, којој оштећени треба да поднесе захтев ради постизања споразума о постојању штете, врсти и висини накнаде. Ако Комисија не усвоји захтев или не донесе одлуку о захтеву у року од три месеца од када је захтев поднет, оштећеном се отвара могућност да у парничном поступку оствари свој захтев подношењем тужбе за накнаду штете против Републике Србије. У случајевима када дође до делимичног усвајања захтева оштећени може, у преосталом, неусвојеном делу, покренути поступак пред надлежним судом. Поступак пред судом спроводи се према одредбама Законика о парничном поступку.“⁷⁷

У пресуди у случају Данев против Бугарске⁷⁸ Европски суд за људска права је заузео став да се од жртве повреде права гарантованог у члану 5 Европске конвенције не може захтевати да покаже да је претрпела нематеријалну штету тако што би морала да приложи доказе који потврђују спољашње знаке физичке или менталне патње претрпљене током лишења слободе. Ако би било тако, многе жртве краткотрајног незаконитог лишења

⁷⁵ Видети: члан 35 Устава Републике Србије;

⁷⁶ Видети: члан 584 ЗКП;

⁷⁷ Н. Ковачевић, Ж. Марковић, Н. Николић, Притвор – ултима ратио?, Београдски центар за људска права, Београд, 2014, стр. 43 и 44;

⁷⁸ Данев против Бугарске, бр. представке: 9411/05, ст. 24-28;

слободе које није оставило видљиве последице по њихово физичко или ментално здравље не би могле бити обештећене.⁷⁹

„Подаци који се с времена на време износе у јавност указују на то да је број дана неоснованог притвора у Србији изузетно велики, процењујући да се на годишњем нивоу изрекне више од 20.000 дана или 54 године неоснованог притвора. Ако се на тренутак занемаре финансијске последице овакве праксе, које се у јавности често користе као кључни разлог за иницирање промене праксе притварања, потребно је истаћи да је евидентно да у Србији, како у општој тако и у већини стручне јавности, постоји недостатак сензибилитета према мерама којима се ограничавају људска права и лицима против којих су те мере употребљене. Социјално-економски аспект притвора је много дубљи и не односи се само на лице коме је одређена мера притвора, већ и на његову породицу, заједницу, па чак и државу.“⁸⁰

8. ПОСТУПАЊЕ СА ПРИТВОРЕНИЦИМА

Положај притвореника се суштински разликује од положаја лица који су упућени на издржавње казне затвора. Статус притвореника регулисан је одредбама Законика о кривичном поступку. У том смислу, члан 217. став 1. Законика о кривичном поступку предвиђа следеће: „У току притвора не сме се вређати личност и достојанство притвореника.“⁸¹

Према притворенику се могу примењивати само она ограничења која су потребна да се спрече бекство, подстрекавање других лица да униште, сакрију, измене или фалсификују доказе или трагове кривичног дела и непосредни или посредни контакти притвореника усмерени на утицање на сведоке, саучеснике или прикриваче.

У истој просторији неће бити затворена лица различитог пола. По правилу, у исту просторију неће се смештати лица за која постоји сумња да су учествовала у извршењу истог кривичног дела, ни лица која су на издржавању кривичне санкције која се састоји у лишењу слободе са лицима у притвору. Лица за која постоји основана сумња да су

⁷⁹ Видети: P. Leach, Taking a Case to the European Court of Human Rights, Оксфорд 2011, стр. 262-263;

⁸⁰ Н. Ковачевић, Ж. Марковић, Н. Николић, *op. cit.* стр. 20;

⁸¹ Видети: члан 217. став 1. ЗКП;

извршила кривично дело у поврату неће се, ако је могуће, смештати у исту просторију са другим лицима лишеним слободе на која би могла штетно утицати.⁸²

Законодавац је предвидео и права и обавезе притвореника. Па тако постоје апсолутна права притвореника, тј. права која се не могу ограничавати. То су право на осмочасовни непрекидни ноћни одмор у току 24 сата и право да се два сата крећу у току дана на слободном ваздуху. У опус апсолутних права притвореника спадају и право на комуникацију са браниоцем, право на подношење жалби, молби, притужби..

У групу права која притвореницима могу ограничити или чак и ускратити су право да о свом трошку себи прибаве храну, да носе своје одело и користе своју постељину, право да о свом трошку набављају књиге, новине и друге потребне ствари, осим ствари којима би могли да нанесу повреду себи или другима, ствари којима би могли да наруше здравље или би им помогле при бекству. Стога, предвиђено је овлашћење судије за претходни поступак да решењем привремено ускрати или органици употребу штампе, уколико сматра да би то омело истрагу.

Притвореници имају право на примање посета блиских сродника, лекара или других лица. Такође, имају и право на преписку са спољним светом. И ово право може ограничити или ускратити судија за претходни поступак уколико сматра да би посете омеле истрагу. Страни држављани, избеглице или лица без држављанства имају право да их посете дипломатски или конзуларни представници њихових држава. Право на посету имају и бранилац притвореника, заштитник грађана, Комисија за контролу извршења кривичних санкција Народне скупштине.

Право на преписку са лицима изван завода такође може бити ограничено или укинато, осим уколико је реч о преписци са браниоцем, заштитником грађана, међународним судовима, домаћим органима судске, законодавне и извршне власти...

Притвореници, осим својих права, имају и обавезе. Па тако могу бити ангажовани на пословима одржавања чистоће у просторијама у којим бораве, могу да раде у кругу затвора. Они су дужни да поштују дисциплину и кућни ред. У супртном чине дисциплински преступ, те могу бити дисциплински кажњени. Дисциплински преступи

⁸² Видети: члан 217. став 2. ЗКП;

предвиђени су Правилником о кућном реду за примену мере притвора⁸³. Дисциплинска казна са састоји у ограничавању посета приворенику⁸⁴ с тим што се ова мера не односи на посете браниоца.

Притвореник, као и његов бранилац могу изјавити жалбу против дисциплинске мере у року од 24 часа, а о жалби у року од осам дана одлучује ванпретресно веће.

Судија за извршење кривичних санкција или судија одређен од стране председника суда врши надзор над притвореницима. Надзор се врши тако што се најмање једном у петнаест дана обилазе притвореници. Приликом посете, они могу разговарати са притвореницима, примати од њих притужбе, те уколико уоче неке неправилности могу о томе обавестити Министарство правде, али и заштитника грађана.

Правила поступања са притвореницима успостављена су како ради заштите личног психичког и физичког интегритета окривљених (јер притвор, иако није казна, као и свако лишење слободе подразумева специфичну позицију лица која се у њему налазе), тако и остварење сврхе притвора.⁸⁵

9. МЕЂУНАРОДНО ПРАВНА РЕГУЛАТИВА

Од међународно правних извори којима се на интернационалном плану регулишу притвор и остале мере за обезбеђење присуства окривљеног треба споменути Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода⁸⁶, потом Међународни пакт о грађанским и политичким правима⁸⁷, Универзалну декларацију о људским правима⁸⁸, Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и

⁸³ Правилник о кућном реду за примену мере притвора, Сл. Гласник РС бр.35/99;

⁸⁴ Законодавац апострофира право на посете, мада нема разлога да дисциплинским мерама не буду ограничена и друга права, на пример, право на преписку;

⁸⁵ Р. Роскић, адвокат, *op. cit.* стр. 170;

⁸⁶ Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода са додатним протоколима бр. 6, 7, 11, 12 и 13 од 1950 год., Службени лист СЦГ – Међународни уговори бр. 5/2005 и 7/2005;

⁸⁷ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, ратификован 1971. године, Службени лист СФРЈ, бр. 7/71 и Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 4/01;

⁸⁸ Универзална декларација о људским правима усвојена је и проглашена резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 217 (III) од 10. децембра 1948. године: 48 држава је гласало за, ниједна против, док је 8 било суздржано (укључујући Југославију, Саудијску Арабију, Јужну Африку и СССР;

поступака⁸⁹ итд. Сви ови међународни извори су од изузетног значаја зато што се општепризната правила међународног права и ратификовани међународни уговори морају примењивати у савременим правним системима, а у Републици Србији су међународни уговори извор права који има примат над унутрашњим правом јер се на хијерархијској лествици налази одмах испод Устава Србије.

У Европи, најзначајнији документ којим се обезбеђују међународни стандарди заштите људских права у кривичном поступку је Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, коју је Република Србија ратификовала 2004. године. Поред Конвенције, важна карика у ланцу заштите људских права је и Европски суд за људска права, судска институција задужена да штити права предвиђена Конвенцијом.

Члан 5. став 1. Конвенције прописује да свако има право на слободу и безбедност личности и да нико неће бити лишен слободе осим у одређеним случајевима и у складу са законом прописаним поступком.⁹⁰

Члан 5. Конвенције успоставља минимум стандарда који морају бити поштовани у случају лишења слободе и пружа заштиту у погледу свих врста лишења слободе, при том „слобода“ подразумева физичку слободу личности, а не слободу избора.⁹¹ Европски суд за људска права је утврдио у својој богатој судској пракси да члан 5. спада у ранг најважнијих основних права којима се штити безбедност појединца⁹². Основна сврха је пружање заштите од произвољног, незаконитог или неоправданог лишења слободе. Те свако лишење слободе ће бити незаконито и представљаће повреду Конвенције ако нису кумулативно испуњени следећи услови:

1. Лишење слободе мора бити законито у материјално-правном смислу, дакле, притвор мора бити законит да би био оправдан,

⁸⁹ Закон о ратификацији Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, Службени лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 9/91, Службени лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 16/05 и 2/06;

⁹⁰ Члан 5 Европске конвенције о људским правима – право на слободу и безбедност, Interights Приручник за адвокате, Хелсинки, 2005, стр. 2;

⁹¹ Engel v. The Netherlands, бр. представке: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 08/06/1976, ст. 58;

⁹² McKay v. The United Kingdom, бр. представке: 543/03, 03/10/2006, ст. 30;

2. Лишење слободе мора бити законито у процесноправном смислу, тј. мора бити спроведено у складу са „законом прописаним поступком“ што представља процесну претпоставку,

3. Лишење слободе не сме бити арбитрарно,

4. Лишење слободе о којем је реч мора имати законити основ, тј. мора потпадати под један од наведених дозвољених случајева лишења слободе у чл. 5 ст. 1.

Поред наведених основних гаранција које пружа члан 5 Конвенције од неоснованог лишења слободе, Европски суд је установио низ правних стандарда по питању мере притвора који се тичу постојања одређеног степена сумње да је лице учинило кривично дело које му се ставља на терет, затим разлога за одређивања притвора, разумног трајања притвора, итд.⁹³ Ти правни стандарди су установљени кроз саму праксу Европског суда и као такви имају велики утицај на домаће законодавство и могу служити као смернице домаћим правосудним органима када тумаче прописе о примени мере притвора. Суд се приликом расправљања неког спорног правног питања у образложењу своје одлуке може позвати и на одлуке Европског суда за људска права⁹⁴. Нарочито је значајно то што су ставови Европског суда утицали и на доношење новог Законика о кривичном поступку који садржи бројне измене у погледу одвијања кривичног поступка, а и одређене новине у делу који се односи на регулативу мере притвора.

10. МАЛОЛЕТНИЧКИ ПРИТВОР

Притвор је мера која се може изрећи и према малолетном учиниоцу кривичног дела, па ће овде бити речи укратко и о специфичностима малолетничког притвора. Притвор, који је као мера за обезбеђење присуства окривљеног, по самој својој суштини изузетна, ванредна мера државне принуде, се изузетно ретко одређује у поступку према малолетним

⁹³ М. Цакић, Притвор(мастер рад), Ниш, 2018, стр. 22;

⁹⁴ Видети: Решење Апелационог суда у Београду, Кж. 2 По 1 бр. 339/12 од 07.08.2012. године, наведено према електронска правна база података Инг-Про;

учиниоцима кривичних дела. У овом поступку он је ограничен и према врсти, основима и према трајању.

Најпре, у овом поступку не постоји тзв.обавезни притвор –он је овде не само изузетан већ и увек факултативан што проистиче из формулације одредбе става 1. члана 67. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица где се наводи : „Изузетно, судија за малолетнике може одредити да се малолетник стави у притвор...”⁹⁵

Потом, притвор је у овом поступку супсидијаран јер га суд не може изрећи ни у једној ситуацији у којој је оправдан уколико најпре није покушано извршење неке од мера привременог смештаја малолетника из чл.66.ст.1. Закона, које се примењују уколико је неопходно издвајање малолетника из средине у којој живи или ради пружања помоћи, напора, заштите или смештаја.

Основи по којим се притвор може одредити такође су рестриктивнији у односу на оне у општем кривичном поступку и то утолико што се према малолетнику притвор не може бити одређен по основу из тачке 5: ако је за кривично дело прописана казна затвора преко 10 година, а притвор је оправдан због посебно тешких околности кривичног дела – што је сада једини основ који садржи најшири тзв.“каучук“ стандард – овлашћење за тумачење и отвара врата дискрецији онеме који о притвору одлучује.

Притвор се дакле, према малолетнику може одредити :

1. ако се крије, ако се не може утврдити његова истоветност или ако постоје друге околности које указују на опасност од бекства,
2. ако постоје околности које указују да ће уништити, сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове кривичног дела или ако особите околности указују да ће ометати поступак утицањем на сведоке, вештаке, саучеснике или прикриваче,
3. ако особите околности указују да ће поновити кривично дело или довршити покушано или да ће учинити дело којим прети,

⁹⁵ Видети: члан 67, став 1. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица;

4. ако у својству оптуженог (овде у поступку пред Већем за малолетнике) који је уредно позван, очигледно избегава да дође на главни претрес.

Трајање притвора не одступа битно од одредби у општем кривичном поступку, што је једна од замерки која би се могла упутити позитивном законодавству и практично није ограничено осим самих разлога и трајања основа по којима је одређен. Једино ограничење односи се на трајање притвора у припремном поступку где је исти ограничен на 6 месеци (за старије малолетнике) односно на 4 месеца (за млађе).

Према закону, малолетник се налази у притвору одвојено од пунолетних лица, али је дозвољено и другачије уколико се избегне штетни утицај и ако би усамљење малолетника дуже трајало и оставило штетне последице. Ова одредба, оставила је, мора се признати превелику слободу у оцењивању свих могућих околности, па имајући у виду стање у нашим установама за издржавање притвора – затворима, јасно је да ће се примена ове одредбе тешко обезбедити што још једном мора алармирати све учеснике у поступку на рестриктивност примене притвора према малолетницима.

У погледу свих осталих питања везаних за притвор према малолетницима, примењује се одредбе општег кривичног поступка, односно одредбе ЗКП. Ово решење сигурно заслужује критику, јер озакоњује ситуацију присутну у реалности, а која се огледа у чињеници да у пракси притвор према малолетницима није ни по чему различит у односу на опште одредбе о притвору и притвореницима.

11. ЗАКЉУЧАК

Држава се служи различитим легалним процесним средствима принуде како би обезбедила присуство окривљеног у кривичном поступку и самим тим осигурала нормалан развој кривичног поступка. Једна од тих средстава принуде је и притвор који је био предмет овог мастер рада. Притвор је институт који је недовољно истражен како у међународном, тако и у домаћем праву, али је анализа притвора, као и свих других процесних института којима се ограничава лична слобода неопходна јер то нису само процесни институти већ су то реалне друштвене појаве са којима се сусрећемо свакодневно. То су мере којима се директно задире у личну слободу и права окривљеног, јер су то мере које подразумевају лишење или на други начин ограничење слободе лица за које постоји основана сумња да је извршило кривично дело. Уколико се суд и поред блажих мера за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку ипак определи за одређивање притвора, као најтежу од њих, онда је у обавези да приликом одлучивања о одређивању истог провери да ли су испуњени сви потребни услови, да ли постоји ваљан разлог, односно основ за притварање, те да аргументовано образложи решење којим одређује притвор. О значају и тежини ове мере процесне принуде сведочи и чињеница да је притвор подведен под уставну категорију, односно да чак два става Устава Републике Србије (чланови 30 и 31) регулишу овај институт.

Нажалост, сведоци смо прекомерне употребе притвора у нашој земљи, те се на притвор гледа као на казну, а не као на меру за обезбеђење присуства окривљеног у кривичном поступку, а што је у супротности са стандардима Европског суда за људска права, те се на том пољу морају вршити одређене промене. Треба радити на томе да притвор буде знатно рестриктивнија мера, односно да се његова употреба сведе на минималну управу због свих штетних последица које проузрокује, као и због трошкова које држава има због притвора.

„И поред тога што је мера притвора ултима ратио, она се и даље у пракси изузетно много, и чини се у не малом броју случајева, неоправдано одређује. Имајући у виду њен карактер, општа правила у примени мера и последице које за собом повлачи неосновано

одређени притвор, у одређивању мере притвора судови би морали да буду рестриктивнији - да предност дају блажим мерама, пре свега мери јемства.“

Главни проблем који се јавља у вези са одређивањем притвора окривљеном је тај што се притвор одређује пре окончања кривичне ствари, што представља огроман ризик јер уколико се судском одлуком окривљени ослободи кривичне одговорности, окривљени би имао права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе. Не сме се дозволити да притвор траје толико дуго да због тога изгуби свој основни смисао и претвори се у „аконтацију“ кривичне санкције.

Суд мора да пре одређивања притвора да провери да ли би употреба неке блаже мере довела до истог циља и да увек када је то могуће, одреди неку блажу меру уместо притвора која би била мање штетна по окривљеног. Укупно трајање притвора, сходно бројним међународним изворима, не сме бити прекомерно. Оправданост одређеног притвора се мора повремено проверавати и исти мора бити укинут чим се његова сврха оствари. Уколико ипак дође до притварања окривљеног, треба радити на очувању физичког и психичког интегритета окривљеног и треба осигурати обавештеност окривљеног о свему што му се ставља на терет. Најзад, притвор се урачунава као издржани део у затворску казну уколико буде изречена.

Европски суд за људска права је у својим одлукама предочио практична решења која би требало да буду водила домаћим судовима онда када тумаче прописе којима се притвор одређује. Судовима је на овај начин знатно олакшан посао тумачења одредби које се односе на одређивање притвора. Само на овај начин може се избећи произвољност приликом одлучивања о притвору, која би довела до угрожавања основних људских права, пре свега личне слободе.

12. ЛИТЕРАТУРА

Литература на српском и енглеском језику:

1. Ђурђић Војислав, Кривично процесно право - општи део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2014;
2. Кнежевић Саша, Заштита људских права окривљеног у кривичном поступку, Ниш-Центар за публикације Правног факултета 2007;
3. Крапац Давор, Казнено процесно право, Прва књига-Институције, Загреб, 2003;
4. Васиљевић Тихомир, Систем кривичног процесног права СФРЈ, Београд, 1964;
5. Стевановић Чедомир, Кривично процесно право СФРЈ, Београд, 1982;
6. Грубач Момчило, Кривично процесно право-Увод у општи део, 3. Издање, Сл. Гласник, Београд, 2004;
7. Димитријевић Драгољуб, Стефановић Златић Милица, Лазин Ђорђе, Кривично процесно право, Београд, 1990;
8. Димитријевић Војин, Милинковић Бранко, Стојановић Лора, Тортура и њено сузбијање, Југословенска ревија за међународно право бр. 1-3, 1983;
9. Аћимовић Михајло, Психологија злочина и суђења-Судска психологија, Београд, 1987;
10. Роскић Радиша, адвокат, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 2013;
11. Бејатовић Станко, Притвор и друге мере обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку, Београд, 2019;
12. Петрић Бранко, Коментар Закона о кривичном поступку, Графосрем, Шид, 1982. година;
13. Macovei Monica, The right to liberty and security of the person: A guide to the implementation of Article 5 of the European Convention on Human Rights, Strazbur 2002;
14. Бејатовић Станко, Кривично процесно право, Службени гласник, Београд, 2014;
15. Даниловић Владимир, „Измене и допуне Закона о кривичном поступку“, Билтен судске праксе Врховног суда Србије, бр. 3/96, Београд, 1996;
16. Бекарија Чезаре, О злочинима и казнама, Сплит, 1984;

17. J. L. Diez-Ripollsa, C. Guerra-Prez, „Pre-trial Detention in Spain”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 18/ 2010;
18. Радуловић Драго, Притвор у кривичном поступку (докторска дисертација), Ниш, 1987;
19. Ресуловић Сулејман, Утврђивање и оцјена неопходности примјене превентивног затвора у кривичном поступку, Годишњак Правног факултета у Сарајеву, 1962;
20. Илић П. Горан и остали, Коментар ЗКП-а Србије, Београд, 2012;
21. Кнежевић Саша, Кривично процесно право-општи део, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019;
22. Шкулић Милан, Разлози за притвор у кривичном поступку, *Правни живот*, бр. 9/11, Београд, 2011;
23. Мирковић Драган, Притвор као мера коју одређује ванпретресно веће, *Билтен Окружног суда у Београду*, бр. 52, Београд, 2000;
24. Бејатовић Станко, Шкулић Милан, Илић Горан, Приручник за примену Законика о кривичном поступку, ОЕБС, Мисија у Србији, Београд, 2013;
25. Јекић Загорка, Кривично процесно право, Графичко предузеће „Димитрије Давидовић“, Београд, 2003;
26. Трешњев Александар, Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка-докторска дисертација, Правни факултет Београд, Београд, 2016;
27. Спасојевић Глигорије, Разлози за одређивање притвора и његово трајање, *Правни живот*, бр. 9/05, Београд, 2005;
28. Соколовић Ранко, Притвор у светлу измена важећег ЗКП и одлагања примене новог ЗКП, *Правни живот*, бр. 9/08, Београд, 2008;
29. Ковачевић Никола, Марковић Жарко, Николић Невена, Притвор – ултима ратио?, Београдски центар за људска права, Београд, 2014;
30. Цакић Милена, Притвор(мастер рад), Ниш, 2018;
31. Leach Phillip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, treće izdanje, Oksford 2011;

Законски текстови:

1. Законик о кривичном поступку, Сл. Гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 и 62/2021;
2. Закон о полицији, Сл. Гласник РС, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018;
3. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Сл. Лист СЦГ-Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005;
4. Устав Републике Србије, Сл. Гласник РС, бр. 98/2006 и 115/2021;
5. Правилник о кућном реду за примену мере притвора, Сл. Гласник РС бр.35/99;
6. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода са додатним протоколима бр. 6, 7, 11, 12 и 13 од 1950 год, Службени лист СЦГ – Међународни уговори бр. 5/2005 и 7/2005;
7. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, ратификован 1971. године, Службени лист СФРЈ, бр. 7/71 и Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 4/01;
8. Универзална декларација о људским правима усвојена је и проглашена резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 217 (III) од 10. децембра 1948. године;
9. Закон о ратификацији Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, Службени лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 9/91, Службени лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 16/05 и 2/06;
10. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, Сл. Гласник РС, бр. 85/2005;

Судске одлуке:

1. Пресуда Врховног суда Србије, Кж.374/08 од 27.05.2009. године;
2. Решење Апелационог суда у Београду Кж2. 4652/10 од 23.12.2010. године;
3. Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.2729/2011 од 11.08.2011. године;
4. Решење Апелационог суда у Београду Кж2.1211/2011(2) од 20.04.2011. године;
5. Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.19/10 од 13.10.2010. године;
6. Решење Апелационог суда у Београду, Кж2.2508/2011 од 22.07.2011. године;

7. Решење Апелационог суда у Београду Кж2.961/11 од 25.03.2011. године;
8. Решење Врховног суда Србије, Кж2.1818/09 од 09.07.2009. године;
9. Решење Врховног суда Србије, Кж2. 2211/2010 од 02.06.2010. године;
10. Решење Апелационог суда у Београду, Кж. 2 По 1 бр. 339/12 од 07.08.2012. године;
11. Данев против Бугарске, бр. представке: 9411/05, ст. 24-28;
12. Engel v. The Netherlands, бр. представке: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 08/06/1976, ст. 58;
13. McKay v. The United Kingdom, бр. представке: 543/03, 03/10/2006, ст. 30;

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

„Притвор и други видови ограничења личне слободе у кривичном поступку“

Лична слобода припада сваком појединцу, нико је не може отуђити, ускратити, нити се титулар права на личну слободу ње може одрећи. Личном слободом штите се како психички, тако и физички интегритет човека. О значају овог института говори и чињеница да је лична слобода подведена под уставну категорију, те су ограничења могућа једино у изузетним ситуацијама, предвиђеним Уставом Републике Србије, бројним међународноправним документима, али и Закоником о кривичном поступку.

У циљу заштите произвољног ограничавања личне слободе Законик о кривичном поступку регулише начело заштите личне слободе, као једно од основних начела кривичног поступка. Законодавац је детаљно регулисао све видове ограничења личне слободе, како оне у предистражном поступку, тако и оне у току самог поступка, а које имају за циљ да обезбеде присуство окривљеног и несметано одвијање поступка, јер ефикасност неког поступка почива на активности и учешћу његових актера, а сам назив „мере за обезбеђење присуства“ јасно указује да је њихова основна сврха да обезбеде присуство свих актера поступка, од чијег ангажовања зависи легитимност и законитост судске одлуке.

У том смислу, тема овог рада јесу ограничења личне слободе у кривичном поступку, са акцентом на притвор, као најтежу од њих. Сви институти процесне природе чијом се применом ограничава лична слобода окривљеног, а који су анализирани у овом раду имају значајну улогу у току поступка- а то је да обезбеде несметано одвијање и законито окончање кривичног поступка. У овом раду је сваки од института обрађен сажето и суштински, од појма преко основа за одређивање и трајања, па све до укидања. Указано је на значај ових мера, али наведене су и бројне критике, као и могућа решења, која могу бити смернице у даљим анализама ових мера.

Приликом истраживања дошло је до употребе више метода, наиме коришћени су упоредно-правни, историјско-правни, нормативни, али и статистички метод. Што се тиче

законодавног аспекта, анализа је базирана на одредбама важећег Законика о кривичном поступку.

Кључне речи: мере за обезбеђење присуства окривљеног и несметано одвијање кривичног поступка, начело заштите личне слободе, притвор, забрана тортуре, ограничење слободе.

SUMMARY AND KEY WORDS

„Custody and other types of limitations of personal freedom in criminal proceedings“

Personal freedom belongs to every individual person, no one can alienate it, deny it, neither can person renounce it. Personal freedom protects both the psychological and physical integrity of a person. The most important fact about personal freedom is that she is an constitutional category, so restrictions of human freedom are possible only in exceptional situations, provided by the Constitution of Republic of Serbia, numerous international legal documents, but also the Criminal Procedure Code.

In order to protect arbitrary restriction of personal freedom, the Code of Criminal Procedure regulates the principle of protection of personal freedom, as one of the basic principles of criminal procedure. The legislator has regulated in detail all types of restrictions on personal freedom, both those in the pre-investigation procedure and those during the procedure itself, which aim to ensure the presence of the accused and the smooth running of the procedure, because the effectiveness of a procedure rests on the activity and participation of its actors and the name "measures to ensure presence" clearly indicates that their main purpose is to ensure the presence of all actors of the procedure, on whose engagement the legitimacy and legality of the court decision depends.

In this sense, the topic of this master work is the limitation of personal freedom in criminal proceedings, with an emphasis on custody, as the strickest of them. All institutes of a procedural nature, which restricts the personal freedom of the accused, and which are analyzed in this master work, have a significant role in the course of the procedure - which is to ensure the smooth development and legal ending of the criminal procedure. In this master work, each of the institutes is treated concisely and essentially, from the concept to the basis for determination and duration, all the way to its abolition. The importance of these measures was pointed out, but numerous criticisms were also mentioned, as well as possible solutions, which can be guidelines in further analyzes of these measures.

Several methods were used during the research, namely comparative-legal, historical-legal, normative, and statistical methods. As for the legislative aspect, the analysis is based on the provisions of the current Criminal Procedure Code.

Key words: measures to ensure the presence of the accused and the smooth conduct of criminal proceedings, the principle of protection of personal freedom, detention, prohibition of torture, restriction of freedom.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Владан Димитријевић рођен је 04.09.1997. године у Лесковцу. Завршио је Основну школу „Трајко Стаменковић“ у Лесковцу као вуковац, а затим Гимназију у Лесковцу, такође као носилац Вукове дипломе.

Године 2016. уписао је Правни факултет у Нишу и на истом дипломирао 2021. године са просеком 9,13. Добитник је стипендије за подршку младим талентима коју додељује Град Лесковац за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021. и 2022.годину. У току студија, поред редовних стипендија, био је и стипендиста Фонда за младе таленте за стипендирање до 950 најбољих студената у Републици Србији- „Доситеја“ коју додељује Министарство омладине и спорта. Школске 2021/2022. године уписао је мастер студије на Правном факултету у Нишу и изабрао ужу кривичноправну научну област као сферу свог интересовања.

Од маја 2021. године обавља приправнички стаж у адвокатској канцеларији у Лесковцу. Говори енглески и немачки језик.